Jolsvai András

Karácsonyi ének

Az egyik énem a családfőé. Nagyon-nagyon szeretek családfősködni, puccparádéba vágni magam, ülni a nagyasztal végén, a helyemen, és egyetlen szemhunyorítással mozgatni az egész masinériát. Mindig is erről álmodtam gyerekkorom szomorú, csonka Karácsonyain, hogy ülök majd a családfői karosszékemben, mit ülök, trónolok, sőt, pöffeszkedem, köröttem egy terebély családfa megannyi ága, főágak és oldalágak, és mindenki boldogan meséli nekem, a családfőnek, hogy mi minden történt vele a legújabb találkozás óta. Én meg némi leereszkedéssel, de jóindulatúan hallgatom őket, az enyéimet, s bölcs tanácsokat osztogatok közöttük. Közben meg degeszre esszük magunkat, ajándékokat adunk és fogadunk el, kritikai megjegyzéseket teszünk a távollevőkre és szemérmetlenül szembedicsérjük egymást – aztán meg játszunk valamit kivilágos virradatig. Ilyesféleképpen képzeltem valaha el a dolgot, és higgyék el, rengeteg erőfeszítést tettem azért, hogy így is legyen.

De hát az élet nagy mókamester, bizony, másképpen akarta. Úgy akarta, hogy a családfa törzse kettéváljon,, s aztán az ágak is törjenek-zúzódjanak apró darabokra. Úgyhogy mára csak a fő maradt, a család lassan elporladt alóla. De mivel elég mulatságosan néznék ki, egyedül ülvén és pöffeszkedvén a családi asztal mellett, hát a szeretteim, leszármazottaim ezen az egy estjén az évnek megteszik nekem azt a szívességet, hogy eljönnek mind, ahányan vannak, fehér inget öltenek (ez is csak miattam történik), jó képet vágnak, úgy tesznek, mintha érdekelné őket a történet, melyet (nem először és nem is utoljára) elmesélek (okta-tónevelői céllal, jobbára), úgy tesznek, mintha örülnének az ajándékok-nak, csak azért, hogy én kedvemre családfősködhessek néhány órát. Az-tán a legfiatalabb nemzedék tagjai (kiknek egyébként sincs sok affinitá-suk se a tradíciókhoz, se a másodnemzedékbeli felmenőkhöz) lendülete-sen szétszedik a lakást, lomtárba utalva az ünnepi áhítatot, fütyülve óvó szavaimra, végleg nevetségessé téve családfői szerepemet. Az est ily módon termékeny káoszba torkollik, és úgy is hal el, nyolc napon belüli sérüléseket okozva a résztvevőknek.

A másik énem a kultúrhistórikusé. Valaha nagyon szerettem az ünnepeket, lelkesen jártam utána genezisüknek, élesztettem újjá régi hagyományokat, illesztettem őket mai keretek közé. Ezt a karácsonyi kultúrkört is szerettem nagyon, a kisded születését az emberiség egyik legszebb mítoszának tartom, a remény születik meg akkor a gyermek képében, a

remény, hogy az élet mégiscsak szép lehet, és a jóság, szeretet elnyeri jutalmát. Nekem is jutott a vallási hit boldog bizonyosságából, felülről szervezett formáitól pedig mindig idegenkedtem, ilyenkor Karácsony tájt, mégis hagytam, hogy a betlehemi történet ága-boga átfonjon, magával ragadjon. Ilyenkor örökzöldet állítok, gyertyát gyújtok és halat sütök, (pedig egyébként tartózkodom a vízilények fogyasztásától), és régi könyveket búvok a karácsonyi jelképkör jobb megismerésére. Azelőtt, mikor még kellett egy kis kurázsi ehhez, az éjféli misére is elmentem, hogy beleszagoljak a tömjénfüstbe, fájdalmasan szép dalokat hallgassak, és a végén, amikor a pap kihirdeti, hogy a szentmise véget ért, menjetek békével, tele torokból énekelhessem a Himnuszt. Manapság, hogy a politika ördöge már a szószéken vívja a csatáját az angyallal, s minden jobb termelési értekezleten felhangzik a Himnusz (a sima is meg a székely), jobb szeretek egyedül merülni el a keresztény kultúrkör nékem is hasznosítható nemes hagyományaiba.

A harmadik énem az ajándékozóé. Az igazság az, hogy imádok ajándékozni, imádok örömet szerezni. Jól tűröm azt is, ha én kapok ajándékot, ha engem kényeztetnek mindenféle módon, de adni azt mindennél jobban szeretek. Kifundálni, ki minek örülne, felkutatni aztán, megvalósítani, és végül látni az arcokon a boldogságot, szerintem az mindennél többet ér. Hónapokat tudok azzal tölteni, hogy megkeressem a megfelelő ajándékot, és betege leszek szinte, ha nem sikerül. Például az a kis bolt, melyet valaha megtaláltam, s melyet csak én ismerek – sok ilyen kis boltom van egyébként, városszerte, három évtizedes kutatómunka eredményeként – megszűnt tavaly óta. Vagy mert akit megajándékoznék, nem látom ezen az ünnepen.

Negyedik énem az ezermesteré. Akik ismernek, persze jót mosolyognak most, jó, az ezer, az tényleg túlzás, legyen kilencszázötvenhárom, és nem ismerjük egymást. Igaz, hétmétföldes balkezes vagyok, azelőtt rendszeresen levágtam a legjobb részeket a jobb kezemből, miközben a fenyőfa lábát faragtam bele a világ legkisebb átmérőjű talpfájába, de mára egészen belejöttem a dologba. (Nehezen tanulok, mint a Bourbonok, de ha egyszer igen, akkor ott tanulva van.) Mostanra csavarhúzóilag is uralom az egész ünnepkört, villanykörték becsavarva, ablakpárnák aktiválva, csillagszórók feltekerve, fenyő megtalpalva. És ha bármi felmerülne, tessék csak hozzám fordulni bizalommal. Elég ha annyit mondok, hogy négy-öt óra alatt bármikor képes vagyok összeszerelni egy kisasztali gyerekcsocsót, és rengeteg alkatrészt megspórolok a végén.

Az ötödik énem, az a gyermeké. Egyébként is a gyermekek ünnepe ez, s mi mind valamennyien gyermekké válunk egy pillanatra ott a

karácsonyfa alatt, felidézve, azokat a Karácsonyokat, amikor még tényleg hittük, hogy a Jézuska hozza a biciklit, hogy valóban számít, mindig mostunk-e kezet étkezés előtt, amikor még beleborzongtunk az örömbe, ha kedvenc indiánkönyvünket találtuk a csomagolópapír alatt, s amikor még a fél karunkat odaadtuk volna egy citromos szaloncukorért. A gyermekkorunk felidézése hozzátartozik ehhez a naphoz, akárhol tartsunk is életünk rohanó futószalagján. De én másképp is gyermekké válok ezen az estén. Anyámra gondolok ilyenkor, aki Karácsonytájt halt meg, s akit, talán ezért, talán, mert a valóságban sosem ismerhettem meg, valahogy mindig hozzákötöttem ehhez a naphoz – igazi, szőke angyal volt nekem, jóságos angyal, aki fentről vigyázza lépteimet, és segít, ha bajba kerülök. Ez a mézeskalácsos gyermeki hit sértetlenül túlélte bennem az évtizedeket, anyám odafönt nem öregedett semmit, és ma is éppúgy fogja a kezem, mint régen.

Idén különösen nagy szükségem volt szeretetére, tanácsaira, kimentem hát a temetőbe, hogy szót váltsunk egymással. Ott aztán kiderült, hogy az urnafogda, hová a rokoni nemtörődömség zárta egykor, a napokban lejár. Gondoltam hát egy merészet, és megvalósítottam évtizede dédelgetett tervemet: vásároltam neki egy sírhelyet. Szép, régi parcellában pihen most, olyan helyen, ahol zavartalanul tudunk beszélgetni múltról, jövőről. Mellé temettettem nagyanyám földi maradványait is, ahogy élőként jól megértették egymást, remélem, úgy tesznek haló porukban is. És remélem, megértenek engem is, elnézik nekem, hogy átbotorkáltam-átügyetlenkedtem ezt az évet is, s hagytam, hogy átcsapjanak a hullámok a fejem felett.

Hiába, így van ez: csak az anyák és a halottak szeretnek feltétel nélkül.

megjelent: Jolsvai András: Monsieur L.
Fekete Sas Kiadó, 2012.